[2021] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 320

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ @ ਬਿੱਟੂ

(2021 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 721)

ਅਗਸਤ 03, 2021

[ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਏ.ਐਸ. ਬੋਪੰਨਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ: ਆਰਟੀਕਲ 161 – ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ, 1973 – ਧਾਰਾ 432, 433, 433-ਏ - ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ/ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਵੀਂ ਨੀਤੀ ਦਾ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਧਾਰਾ 161 ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ; ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਅਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਭੇਦਭਾਵ ਨਾ ਹੋਵੇ; ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ 13.08.2008 ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਧਾਰਾ 432 ਅਤੇ 433 ਅਧੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਧਾਰਾ 433ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ - ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਦੁਆਰਾ ਕੱਟੀ ਗਈ ਕੈਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਜੇ ਕੈਦੀ ਨੇ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਅਸਲ ਕੈਦ ਕੱਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਕੈਦ 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮਿਤੀ 13.08.2008 ਦੀ ਨੀਤੀ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਰਟੀਕਲ 161 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ, ਮੁਆਫੀ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਖੋਹਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ - ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਕੈਦੀ ਨੇ 06.07.2021 ਨੂੰ 12 ਸਾਲ ਅਤੇ 25 ਦਿਨ ਪੂਰੇ ਕਰ ਲਏ ਹਨ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਿਤੀ 13.8.2008 ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਦੀ ਦੀ ਰਿਹਾਈ 'ਤੇ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਅਸਲ ਕੈਦ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰਫ ਆਰਟੀਕਲ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੈਦ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ: ਆਰਟੀਕਲ 161 - ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ/ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ - ਇਸ ਦਾ ਦਾਇਰਾ – ਆਯੋਜਿਤ : ਆਰਟੀਕਲ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ - ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦੀ ਹੈ - ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਧਾਰਾ 161 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 432 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਵਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ 433 ਅਤੇ 433-ਏ - ਜੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਆਫੀ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਆਯੋਜਿਤ: 1.1 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ। ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕੇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਆਦੇਸ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਆਮ ਆਦੇਸ਼ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਸਮੂਹ ਲਈ ਮਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਅਤੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 432, 433 ਅਤੇ 433-ਏ ਅਧੀਨ ਦੋਵਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਤਹਿਤ ਛੋਟ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੇਕਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 11] [337- ਡੀ-ਐੱਫ]

1.2 ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 ਤਹਿਤ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਕੱਟਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਜਾਂ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਜਾਂ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਦਲਾਅ ਅਤੇ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਮਿਊਟੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ

ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਰਿਹਾਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 13] [339- ਜੀ-ਐਚ; 340- ਏ-ਸੀ]

1.3 13.08.2008 ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਨੀਤੀ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 ਅਤੇ 433 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਨੀਤੀ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਨੀਤੀ ਮਿਤੀ 12.04.2002 ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ, ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ, ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਭਾਗ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੁਆਰਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਜੇਲ੍ਹਾਂ, ਹਰਿਆਣਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਮੈਮੋ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕੋਡ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਲੱਭਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 15] [340- ਐਫ-ਐਚ]

1.4 ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨੀਤੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈ ਲਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਨੀਤੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ, ਦੋਵੇਂ ਪੁਲਿਸ ਚਾਲੂ ਸਨ ਤਾਂ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਮਿਤੀ 12.04.2002 ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ 08.08.2000 ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੁਰਾਣੀ ਪਾਲਿਸੀ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਥਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 23.02.2001 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮਿਤੀ 13.08.2008 ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੇ 12.04.2002 ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਨੀਤੀ ਰਾਜ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮਿਤੀ 13.08.2008 ਦੀ ਨੀਤੀ ਧਾਰਾ 432 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ 12.04.2002 ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮਿਤੀ 13.08.2008 ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਨੀਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ, ਮੁਆਫੀ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖੋਹਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਪਰ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਮਿਤੀ 12.04.2002 ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੁਬਾਰਾ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ 13.08.2008 ਦੀ ਨੀਤੀ ਨਾਲੋਂ ਉੱਚੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਮੰਗਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ 13.08.2008 ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ 13.08.2008 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 16] [341- ਏ-ਈ]

1.5 ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਅੜਿੱਕੇ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ, ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਰਿਹਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਅਸਲ ਕੈਦ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕੈਦੀ ਦੁਆਰਾ ਕੱਟੀ ਗਈ ਕੈਦ ਦੀ ਅਸਲ ਮਿਆਦ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪਾਬੰਦੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਕੈਦੀ 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਅਸਲ ਕੈਦ ਕੱਟ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਵਜੋਂ, ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਕੈਦੀ ਨੇ ਅਸਲ ਕੈਦ ਦੀ 14 ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕੱਟੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਮੁਆਫੀ, ਰਾਹਤਾਂ, ਰਾਹਤਾਂ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਛੋਟ ਦੇਣ ਜਾਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਤਹਿਤ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕਰੋ ਜਾਂ ਘਟਾਓ। ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 17] [341- ਈ-ਐਚ; 342- ਏ-ਬੀ]

1.6 12.04.2002 ਦੀ ਨੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਅਸਲ ਸਜ਼ਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕੈਦੀ ਵੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਸਲ ਕੈਦ ਦੇ 14 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਅਸਲ ਕੈਦ ਪੂਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 ਅਤੇ 433 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲੈਣ ਦੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲੈਣਾ ਕੁਝ ਵੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਅਣਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਕੈਦੀ ਨੇ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਅਸਲ ਕੈਦ ਨਹੀਂ ਕੱਟੀ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ 'ਤੇ। ਮਿਤੀ 12.04.2002 ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ

ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਮਿਆਦ ਸਮੇਤ ਅਸਲ ਸਜ਼ਾ ਦੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਬਸ਼ਰਤੇ ਮੁਆਫੀ ਸਮੇਤ ਅਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਕੁੱਲ ਮਿਆਦ 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਜਪਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨੀਤੀ ਦੀ ਆਖਰੀ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਕੈਦੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਲਈ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਕਾਪੀ ਸਮੇਤ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਜਾਣਗੇ। [ਪੈਰਾ 18] [342- ਬੀ-ਐੱਫ]

1.7 ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 (5) ਅਧੀਨ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ 13.08.2008 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ, ਆਮ ਨਿਯਮਾਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ 13.08.2008 ਦੀ ਆਖਰੀ ਪਾਲਿਸੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਲਸੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਨੀਤੀਆਂ ਆਦਿ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸਰੋਤ ਪਹਿਲਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 59 (5) ਅਤੇ ਹੁਣ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 (5) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 (5) ਤਹਿਤ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 19] [342-ਐਫ-ਐਚ; 343- ਏ]

1.8 ਮਿਤੀ 13.08.2008 ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (ਸੀ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860 ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਮਿਆਦ ਸਮੇਤ ਅਸਲ ਸਜ਼ਾ ਦੇ 10 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਮੁਆਫੀ ਸਮੇਤ ਅਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਕੁੱਲ ਮਿਆਦ 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਫਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਮੁਆਫੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਕੈਦੀ ਦੁਆਰਾ ਕਮਾਈ ਗਈ ਮੁਆਫੀ, ਜੋ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲਾ ਅਪਰਾਧ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਅਜਿਹੇ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ

ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਤਹਿਤ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਗਦੀਸ਼ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 20] [343- ਬੀ-ਡੀ]

1.9 ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਇਸ ਕਾਰਨ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਦੁਆਰਾ ਕੱਟੀ ਗਈ ਕੈਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੈਦੀ ਨੇ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਅਸਲ ਕੈਦ ਕੱਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਕੈਦ 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 21, 22] [343- ਡੀ-ਐੱਫ]

1.10 ਕੈਦੀ ਨੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਿਰਾਸਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਨੁਸਾਰ 06.07.2021 ਨੂੰ 12 ਸਾਲ ਅਤੇ 25 ਦਿਨ ਪੂਰੇ ਕਰ ਲਏ ਹਨ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਿਤੀ 13.08.2008 ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਦੀ ਦੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਕੇਸ, ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਸੀ, 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਅਸਲ ਕੈਦ ਦੇ 14 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕੈਦ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 23] [343- ਜੀ-ਐਚ; 344- ਏ]

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਜਗਦੀਸ਼ (2010) 4 ਐਸਸੀਸੀ 216: [2010] 3 ਐਸਸੀਆਰ 716; *ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ* (1984) 2 ਐਸਸੀਸੀ 310: [1984] 2 ਐਸਸੀਆਰ 741; *ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ* (2007) 13 ਐਸਸੀਸੀ 606: [2007] 11 ਐਸਸੀਆਰ 932; *ਐਲ ਹਜ਼ਾਰੀ ਮੱਲ ਕੁਠਿਆਲਾ ਬਨਾਮ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਸਪੈਸ਼ਲ ਸਰਕਲ, ਅੰਬਾਲਾ ਕੈਂਟ।* ਏਆਈਆਰ 1961 ਐਸਸੀ 200: [1961] ਐਸਸੀਆਰ 892*; ਐਨ ਮਨੀ ਬਨਾਮ ਸੰਗੀਤਾ ਥੀਏਟਰ ਅਤੇ ਹੋਰ* (2004) 12 ਐਸਸੀਸੀ 278; *ਮਾਰੂ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ* (1981) 1 ਐਸਸੀਸੀ 107: [1981] 1 ਐਸਸੀਆਰ 1196; *ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ ਬਨਾਮ ਵੀ ਸ਼੍ਰੀਹਰਨ ਅਤੇ ਹੋਰ* (2016) 7 ਐਸਸੀਸੀ 1: [2015] 14 ਐਸਸੀਆਰ 613; *ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਨੈਰਤਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ* (2000) 3 ਐਸਸੀਸੀ 514 : [2000] 2 ਐਸਸੀਆਰ 246 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2010] 3 ਐਸਸੀਆਰ 716	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 4, 5, 9, 14, 20
[1984] 2 ਐਸਸੀਆਰ 741	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 5
[2007] 11 ਐਸਸੀਆਰ 932	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 5
[1961] ਐਸਸੀਆਰ 892	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 6
(2004) 12 ਐਸਸੀਸੀ 278	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 7
[1981] 1 ਐਸਸੀਆਰ 1196	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 9
[2015] 14 ਐਸਸੀਆਰ 613	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 10
[2000] 2 ਐਸਸੀਆਰ 246	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 12

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2021 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 721

2019 ਦੇ ਸੀਆਰਡਬਲਯੂਪੀ ਨੰਬਰ 2025 ਵਿੱਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 12.05.2020 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਨਾਲ

2021 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 722 ਅਤੇ 723

ਨਿਖਿਲ ਗੋਇਲ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਨਵੀਨ ਗੋਇਲ, ਵਿਨੈ ਮੈਥਿਊ, ਡਾ ਮੋਨਿਕਾ ਗੁਸਾਈਂ, ਰਿਸ਼ੀ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ, ਜੇ.

1. ਰਾਜ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ, 1 12.5.2020 ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਨੀਤੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਧਾਰਾ 161 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ। ਸੰਵਿਧਾਨ[ਸੋਧੋ] ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਪਿਛਲੀ ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ

[1] ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਕੈਦੀ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਆਪਰੇਸ਼ਨ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਭੇਦਭਾਵ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ 13.8.2008 ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 19732 ਦੀ ਧਾਰਾ 432 ਅਤੇ 433 ਤਹਿਤ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਤਹਿਤ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

2. ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁਝ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਨੀਤੀ 23.4.1987 ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਮੌਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 433 ਦੇ ਤਹਿਤ 18.12.78 ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, 14 ਸਾਲ ਦੀ ਠੋਸ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 28.9.1988, 19.11.1991, 8.8.2000 ਅਤੇ 12.4.2002 ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 433 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਰਾਜ ਪੱਧਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਮਲੇ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਰੱਖੇ ਜਾਣਗੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, 13.8.2008 ਦੀ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

3. ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਕੋਡ ਦੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ:

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ

ਧਾਰਾ 161 - ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਆਦਿ ਦੇਣ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ, ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਜਾਂ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ। - ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ, ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਤੱਕ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ 1973

432. ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ। - (1) ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਜੁਰਮ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਚਿਤ

---

[2] ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, 'ਕੋਡ'

ਸਰਕਾਰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਅਮਲ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।

(2) xxxx xxxx

(5) ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ, ਆਮ ਨਿਯਮਾਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਸਜ਼ਾ (ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ-

(ਏ) ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ

(ਬੀ) ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੈ।

(6) xxxx xxxx

(7) ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 433 ਵਿੱਚ, "ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ-

(ਏ) ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਸਜ਼ਾ ਕਿਸੇ ਜੁਰਮ ਲਈ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ;

(ਬੀ) ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

433. ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ। - **ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ**, ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਆਵਾਜਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ-

(ਏ) ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ (1860 ਦਾ 45) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ;

(ਬੀ) ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਕੈਦ ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ;

(ਸੀ) ਸਖਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਸਾਧਾਰਨ ਕੈਦ ਲਈ ਜਿਸ ਲਈ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨੇ ਲਈ;

(ਡੀ) ਜੁਰਮਾਨੇ ਲਈ ਸਾਧਾਰਨ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ।

433-ਏ. ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਆਫੀ ਜਾਂ ਬਦਲਾਅ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ। ਧਾਰਾ 432 ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਜੁਰਮ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ 'ਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਮੌਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 433 ਤਹਿਤ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਨੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਨਹੀਂ ਕੱਟੀ ਹੁੰਦੀ।

4. ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਮੁੱਦਾ 25.3.2010 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਕੈਦੀ ਲਈ ਮਿਤੀ 12.4.2002 ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਜਾਂ 13.8.2008 ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ, ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ। 5. ਜਗਦੀਸ਼ 3 ਨੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ (ਪੈਰਾ 52) ਕਿਹਾ ਕਿ 4.2.1993 ਦੀ ਨੀਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ 13.8.2008 ਦੀ ਨੀਤੀ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 433 ਅਤੇ 433-ਏ ਦੇ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 432 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨੀਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਧਾਰਾ 161 ਅਧੀਨ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ 13.8.2008 ਦੀ ਨੀਤੀ 4.2.1993 ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਉਪਰੋਕਤ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ 12.4.2002 ਦੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਅਦ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ। ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਵਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਪੁਲਿਸਾਂ ਨੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ:

5. ਜਗਦੀਸ਼ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁਆਫੀ ਦੀਆਂ ਇਹ ਨੀਤੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 59 (5) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ "ਅੰਕ ਦੇਣ ਅਤੇ ਛੋਟਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

---

[3] (2010) 4 ਐਸਸੀਸੀ 216

[4] (1984) 2 ਐਸਸੀਸੀ 310

[5] (2007) 13 ਐਸਸੀਸੀ 606

12^{th} April, 2002 In supersession of Haryana Government Memo No. 36/135/91-1JJ(II), dated 8-8-2000 which was further substituted bearing same number and date on 23-2-2001, the Government have decided to revise the policy regarding premature release of life convicts as follows:	13^{th} August, 2008 No. 36/135/91-1JJ(II)- In exercise of the powers conferred by Sub-section (1) of Section 432 read with Section 433 of the Code of Criminal Procedure, 1973 (Act 2 of 1974) and *in supersession of Haryana Government Memo No. 36/135/91-1JJ(II), dated the 12th April, 2002 and all other earlier policies, the Governor of Haryana* hereby frames the following policy regarding premature release of life convicts, namely:
(aa) Convicts whose Death sentence has been Commuted to life imprisonment and convicts who have been imprisoned for life Having committed a heinous crime such as: Their cases may be considered after completion of 20 years actual sentence and 25 years total sentence with remissions.	(a) Convicts whose death sentence has been commuted to life imprisonment and convicts who have been imprisoned for life having committed a heinous crime such as: Their cases for pre-mature release may considered after completion of 20 years actual sentence and 25 years total sentence with remissions.
(i) Murder after rape repeated/chained rape/unnatural offences.	(i) Murder with rape/unnatural offences.
xxx xxx xxx	xxx xxx xxx
(a) Convicts who have been imprisoned for life having committed a heinous crime such as: Their cases may be considered after completion of 14 years actual sentence including undertrial period provided that the total period of such sentence including remissions is not less than 20 years.	(b) Convicts who have been imprisoned for life having committed any crime which is defined in IPC and/or NDPS Act as punishable with death sentence. total period of such sentence including remissions is not less than 20 years. Their cases for pre-mature release may be considered after completion of 14 years actual sentence including Undertrial period; provided that the
(i) Murder with wrongful confinement for extortion/robbery.	
(b) Adult life convicts who have been imprisoned for life but whose cases are not covered under (aa) and (a) above and who have committed crime which are not considered heinous as mentioned in clause (aa) & (a) above. Their cases may be considered after completion of 10 years actual sentence including undertrial period provided that the total period of such sentence including remissions is not less than 14 years.	(c) Convicts who have been imprisoned for life having committed a crime which is punishable with life imprisonment but not with death sentence. 14 years. Their cases may be considered after completion of 10 years actual sentence including undertrial period; provided that the total period of such sentence Including remissions is not less than
xxx xxx xxx	xxx xxx xxx

5. The Director General of Prisons, Haryana shall put up all such premature release cases to the State Level Committee for consideration. The Committee will meet once in three months according to the convenience of the Minister for jails, Haryana so that cases of review under this policy are not delayed. The Director General of Prisons, Haryana further will forward a copy of the decision taken by the Committee alongwith the roll of each of the life convict to the State Government within one week for further action. Such cases will be put up to the Chief Minister, Haryana along with full background of the convicts and the committee alongwith the copy of judgment etc. for orders under Article 161 of the Constitution of India.	8. The Director General of Prisons, Haryana shall put up all such premature release cases to the State Level Committee for consideration. The Committee will meet once in three months, so that cases of review under this policy are not delayed. The Director General of Prisons, Haryana will forward a copy of the decision taken by the Committee along with the commutation roll of each of the life convict to the State Government within one week for further action. Such cases will be put up to the Chief Minister, Haryana along with full background of the convicts and recommendations of the Committee and a copy of the Court judgement etc. for orders under Section 432 Cr.P.C. It is reiterated that no convict has fundamental right of remission or shortening of sentence. The State Government in exercise of its executive discretionary power of remission is to consider each individual case keeping in view all the relevant factors. This policy is issued in exercise of the power of the State in such a way that no discrimination is made while considering the case of life convicts for premature release. This policy shall be applicable to all premature release cases of life convicts with effect from date of notification irrespective of their date of conviction. The date for consideration of premature release of a convict would be the date of completion of his requisite sentence in the policy.

ਸਜ਼ਾ" ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯਮ ਹਨ. ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 401 ਅਤੇ 402 ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਮ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 ਅਤੇ 433 ਵਿੱਚ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 401 ਅਤੇ 402 ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਸਨ ਪਰ ਧਾਰਾ 432 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਮ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, 1.4.1974 ਨੂੰ ਕੋਡ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਆਮ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 ਤਹਿਤ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

6. 1974 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੀਤੀ, ਸਿਵਾਏ 13.8.2008 ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ***ਵਿੱਚ ਐਲ ਹਜ਼ਾਰੀ ਮੱਲ ਕੁਠਿਆਲਾ ਬਨਾਮ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਅਫਸਰ, ਸਪੈਸ਼ਲ ਸਰਕਲ, ਅੰਬਾਲਾ ਕੈਂਟ***[6] ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਵੈਧਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ:

> "5. ... ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਕੇਸ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਟਿਆਲਾ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇੰਡੀਅਨ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪਟਿਆਲਾ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਮੁੜ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਇੰਡੀਅਨ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਤਹਿਤ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਬਿੰਦੂ ਗੁਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇਵੇਗੀ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਵੈਧਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਹ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਵੇਗਾ. ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੈ. ਦੇਖੋ ਪੀਤਾਬਰ ਵਜੀਰਸ਼ੇਟ ਬਨਾਮ ਧਾਂਦੂ ਨਵਲਾਪਾ [ਆਈਐਲਆਰ 12 ਬੋਮ 486, 489]

7. ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਨ ਮਨੀ ਬਨਾਮ ਸੰਗੀਤਾ ਥੀਏਟਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ:

---

[6] ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1961 ਐਸ.ਸੀ. 200

[7] (2004) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 278

"9. ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਅਥਾਰਟੀ ਕੋਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸਰੋਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗਲਤ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸ਼ਕਤੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਸਰੋਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

8. ਇਸ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਗਲਤ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੀਤੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜੇਲ੍ਹ ਐਕਟ, 1894 ਜਾਂ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 ਦੇ ਤਹਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ।

9. ਮਾਰੂ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਕੇਸ ਵਿੱਚ[8], ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਕੋਡ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"54. .... ਦੂਜੀ ਪਟੀਸ਼ਨ, 'ਮੁਆਫੀ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ' ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 72 ਅਤੇ 161 ਵਿਚ ਦਰਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਾਂ. ਭੇਜਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਸਫਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਮਕੈਨਿਕਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ, ਇਸ ਸੰਪੂਰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ, ਰਾਜ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਨਸੀ, ਮਜ਼ਾਕ ਜਾਂ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਬਲਕਿ ਤਰਕ, ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗਣਤੰਤਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜਨਤਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਸਾਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਆਫੀ ਸਕੀਮਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੇ ਬਚਣ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਅਤੇ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ, ਧਾਰਾ 433-ਏ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਵਉੱਚਤਾ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ।

xxx xxx xxx

57. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਦੂਜੀ ਦਲੀਲ ਵੱਲ ਵਧਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਫਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਈ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਕਿ ਧਾਰਾ 72 ਅਤੇ 161 ਨੂੰ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ.....

xxx xxx xxx

---

[8] (1981) 1 ਐਸਸੀਸੀ 107

59. ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਤਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੋ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਕਾਨੂੰਨੀ, ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਹਨ। ਪਰ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਬਿਲਕੁਲ ਇਹੀ ਫਰਕ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਕਿ ਜੋ ਸ਼ਕਤੀ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਘ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਰੋਤ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਪਦਾਰਥ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਤਾਕਤ ਵੱਖਰੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਧਾਰਾ ਇਕੋ ਬਿਸਤਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਵਹਿ ਰਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ. ਅਸੀਂ ਦੋਵਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ 'ਅਛੂਤ' ਅਤੇ 'ਪਹੁੰਚਯੋਗ' ਹੈ ਅਤੇ ਸਧਾਰਣ ਵਿਧਾਨਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਉਤਾਰ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ. ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਨੂੰ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 72 ਅਤੇ 161 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਜੋਂ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜ਼ਾਬਤਾ ਜੋ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 432 ਅਤੇ 433 (ਏ) 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਸੰਸਦ ਦੀ ਵਿਧਾਨਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ।

60. ਫਿਰ ਵੀ, ਸਾਨੂੰ ਧਾਰਾ 72 ਅਤੇ 161 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਆਮ ਆਧਾਰ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤਰਕ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਦਲਾਅ ਅਤੇ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

61. ... ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਚਾਹੇ ਰਾਜਪਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰੇ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰੇ, ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਲਾਹ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਰਾਜਪਾਲ ਉਸ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲਾਅ ਅਤੇ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਮੁਆਫੀ, ਬਦਲਾਅ ਜਾਂ ਰਿਹਾਈ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਨ..... ਰਾਜਪਾਲ ਆਪਣੀ ਕੈਬਨਿਟ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਇਕ ਤੰਗ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜਿਸ ਵਿਚ ਧਾਰਾ 161 ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਹੈ।

xxx xxx xxx

69. .... ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 72/161 ਨੂੰ ਅਸਥਿਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਅਤੇ ਛੋਟੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਚੰਗੀਆਂ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਲਾਈਨਾਂ ਵਜੋਂ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ - ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਵਾਰ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਲਾਲਚ ਸੱਤਾ ਦੀ ਕਲਮ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

70. ਵਿਦਵਾਨ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਯਮ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਪਹਿਲੇ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਆਫੀ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਨਿਯਮਾਂ ਵਜੋਂ ਅਪਣਾਉਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦਾ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਵਾਜਬ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਖਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰ ਹਰੇਕ ਕੈਦੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਪੂਰਵਕ ਅਧਿਐਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰੈਕਸਿਸ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਵਧੇਰੇ ਉੱਨਤ ਅਤੇ ਮਾਹਰ ਸਲਾਹ ਵਾਲੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿਕਸਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ. ਧਾਰਾ 433-ਏ ਇਸ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਮਨ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 161 ਦੁਆਰਾ ਟੀਕਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ, ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਉਹੀ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਧਾਰਾ 161 ਵਿੱਚ ਆਤਮਾ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਸ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਹਿਰਦ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ - ਬੇਸ਼ਕ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਚਤ ਕਰੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹੋਰ ਢੁਕਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ. ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਨਿਰਮਿਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

xxx xxx xxx

72. ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ:

(1) xxx xxx

(2) ਅਸੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਮੁਆਫੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਵਉੱਚਤਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

(3) xxx xxx

(4) ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 432 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 433 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 72 ਅਤੇ 161 ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਮਾਨ ਸ਼ਕਤੀ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ 433-ਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਕੇ, ਮੁਆਫੀ, ਆਵਾਜਾਈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਂ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

(5) xxx xxx

(6) ਅਸੀਂ ਗੋਡਸੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਮਰ ਕੈਦ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਤੱਕ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਕੈਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਤਾਂ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਬਾਕੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

(7) xxx xxx

(8) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 72 ਅਤੇ 161 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ। ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕੇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਆਦੇਸ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਆਮ ਆਦੇਸ਼ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਸਮੂਹ ਲਈ ਮਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(9) xxx xxx

(10) ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਛੋਟੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ, ਪਰ ਜੇ ਸਰਕਾਰ, ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ, ਆਪਣੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਸਵੈ-ਸਮਾਨ ਨਿਯਮਾਂ ਜਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨਗੇ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਤਜ਼ਰਬੇ, ਮੌਜੂਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਾਨਸਿਕ ਸੋਚ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਨਵੇਂ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ - ਜੋ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੋੜੀਂਦਾ ਕਦਮ ਹੈ - ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਆਫੀ ਅਤੇ ਰਿਹਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 72/161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਾਈਡ-ਲਾਈਨਾਂ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦੇ, ਜੇ ਕੁਝ ਬੇਰਹਿਮ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 433-ਏ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 72/161 ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਇੱਕ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀਆਂ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ਯੋਗ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਸਰਕਾਰ, ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਆਫੀ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਵਧੇਰੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਯੋਜਨਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਂਦੀ।

(11) ਯੂ.ਪੀ. ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਆਨ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1938, ਜੋ ਲਾਇਸੈਂਸ ਅਧੀਨ ਸੀਮਤ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਢਿੱਲੀ ਅਤੇ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਕੈਦ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਇਸੰਸਸ਼ੁਦਾ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਗਿਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ

14 ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦਾ ਉਦੇਸ਼. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਯਮ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਣਗੇ।

xxx xxx"

10. ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਵੀ. ਸ਼੍ਰੀਹਰਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਅਤੇ 162 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"22. ਇਸ ਲਈ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਮੁਆਫੀ, ਕਮਿਊਟੇਸ਼ਨ ਆਦਿ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਧਾਰਾ 73 (1) (ਏ) ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 162 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਅਤੇ ਸੀਮਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਜਿਹਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

11. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ। ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕੇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਆਦੇਸ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਆਮ ਆਦੇਸ਼ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਸਮੂਹ ਲਈ ਮਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਅਤੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 432, 433 ਅਤੇ 433-ਏ ਅਧੀਨ ਦੋਵਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਤਹਿਤ ਛੋਟ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੇਕਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

12. ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਨੈਰਤਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ 10 ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਰੂ ਰਾਮ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ 14 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਕੈਦੀ ਦੁਆਰਾ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਕੋਈ ਮਿਆਦ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੈਦ ਦੀ ਅਸਲ ਮਿਆਦ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਸੀ। ਕੈਦੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ:

"5. ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ 8-12-1978 ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ-ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਜਾਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ) ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮਾਰੂ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵੀਂ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ 14 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਕੈਦੀ ਦੁਆਰਾ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੱਟੀ ਗਈ ਕੈਦ ਦੀ ਅਸਲ ਮਿਆਦ ਹੈ।

9. **ਜਗਦੀਸ਼** ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨੀਤੀ ਉਹ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਜਾਂ ਉਹ ਨੀਤੀ ਜੋ ਉਚਿਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੋਧ ਸੰਭਾਵਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 18.12.1978 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਯਾਨੀ ਸੋਧ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ। ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ/ਛੋਟੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 72 ਜਾਂ 161 ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 72/161 ਤਹਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ/ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

26. *ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ* (1991) 3 ਐਸਸੀਸੀ 498: 1991 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 845: ਏਆਈਆਰ 1991 ਐਸਸੀ 1792 *ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਰੂ ਰਾਮ* [(1981) 1 ਐਸਸੀਸੀ 107: 1981 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 112], *ਭਗੀਰਥ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਐਡਮਨ ਸਮੇਤ* ਆਪਣੇ ਕਈ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। [(1985) 2 ਐਸਸੀਸੀ 580: 1985 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀ.ਆਰ.ਆਈ.) 280: AIR 1985 ਐਸਸੀ 1050]; ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਭਾਰਤ ਸੰਘ [(1989) 1 ਐਸਸੀਸੀ 204: 1989 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 86: ਏਆਈਆਰ 1989 ਐਸਸੀ 653] ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਿੱਟਿਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ:

(i) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੀਮਤ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਦੇ ਅਸਲ 14 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਭਾਵ ਅਸਾਧਾਰਣ ਘਿਨਾਉਣੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ;

(ii) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 72/161 ਤਹਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ/ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ;

(iii) ਮੁਆਫੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਸੀਮਤ ਦਾਇਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟ ਰਹੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਤਾਂ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 72/161 ਅਧੀਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

(iv) ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 72 ਅਤੇ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ 1958 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

XX XX XX

28. ਫਿਰ ਵੀ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 72 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਪਾਈ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੁਝ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਕੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਦੁਆਰਾ ਰਾਹਤ ਦੀ ਬੇਲਗਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਜਾਂ ਵਰਤਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ. ਇਹ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਆਪਣੇ ਖੁਦ ਦੇ ਨਿਆਂਇਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਦਾ ਕੰਮ ਨਿਆਂਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਉਦਾਰ ਨੀਤੀ ਦਾ ਲਾਭ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਜਾਂ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰਾ ਸੁਆਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਛੋਟੀ ਸਜ਼ਾ ਨੀਤੀ ਕੈਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਆਫੀ ਦਾ ਕੰਮ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਜੋਂ।

13. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਜੁਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਕੱਟਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 432 ਤਹਿਤ ਬਣਾਈ ਗਈ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੋਡ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਜਾਂ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਜਾਂ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਦਲਾਅ ਅਤੇ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਮਿਊਟੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੰਮਕਾਜ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਰਿਹਾਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੈ।

14. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇਹ ਨਿਰੰਤਰ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੈਦੀ ਦੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਗਦੀਸ਼ ਵਿੱਚ, ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਨੀਤੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ:

> "27. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨੀਤੀਗਤ ਫੈਸਲਾ ਉਹ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਉਸਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ। ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 619, ਪੈਰਾ 38)
>
> > 38. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 20 ਅਤੇ 21 ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਜੇਲ੍ਹ ਐਕਟ ਤੋਂ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

15. 13.8.2008 ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਨੀਤੀ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 ਅਤੇ 433 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਜਿਹੀ ਨੀਤੀ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਨੀਤੀ ਮਿਤੀ 12.4.2002 ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ, ਹਰਿਆਣਾ, ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਭਾਗ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵੱਲੋਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਜੇਲ੍ਹਾਂ, ਹਰਿਆਣਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਮੈਮੋ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕੋਡ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਲੱਭਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

16. ਸ੍ਰੀ ਨਿਖਿਲ ਗੋਇਲ, ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਦੇ ਵਧੀਕ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨੀਤੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈ ਲਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਨੀਤੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ, ਦੋਵੇਂ ਪੁਲਿਸਾਂ ਚਾਲੂ ਸਨ ਤਾਂ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਗੋਇਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਸ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਿਤੀ 12.4.2002 ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ 8.8.2000 ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਿਛਲੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 23.2.2001 ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮਿਤੀ 13.8.2008 ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੇ 12.4.2002 ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਨੀਤੀ ਰਾਜ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮਿਤੀ 13.8.2008 ਦੀ ਨੀਤੀ ਧਾਰਾ 432 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ 12.4.2002 ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮਿਤੀ 13.8.2008 ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਨੀਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ, ਮੁਆਫੀ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖੋਹਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਪਰ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਮਿਤੀ 12.4.2002 ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੁਬਾਰਾ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ 13.8.2008 ਦੀ ਨੀਤੀ ਨਾਲੋਂ ਉੱਚੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਮੰਗਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ 13.8.2008 ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ 13.8.2008 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

17. ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਅੜਿੱਕੇ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਜੁਰਮ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨਾ ਜਿਸ ਲਈ ਮੌਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ, ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਰਿਹਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਅਸਲ ਕੈਦ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕੈਦੀ ਦੁਆਰਾ ਕੱਟੀ ਗਈ ਕੈਦ ਦੀ ਅਸਲ ਮਿਆਦ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪਾਬੰਦੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਕੈਦੀ 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਅਸਲ ਕੈਦ ਕੱਟ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਵਜੋਂ, ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਕੈਦੀ ਨੇ ਅਸਲ ਕੈਦ ਦੀ 14 ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕੱਟੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਮੁਆਫੀ, ਰਾਹਤਾਂ, ਰਾਹਤਾਂ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਛੋਟ ਦੇਣ ਜਾਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਭੇਜੋ ਜਾਂ ਆਵਾਜਾਈ ਕਰੋ

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਤਹਿਤ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ।

18. 12.4.2002 ਦੀ ਨੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਅਸਲ ਸਜ਼ਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕੈਦੀ ਵੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਸਲ ਕੈਦ ਦੇ 14 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਅਸਲ ਕੈਦ ਪੂਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 ਅਤੇ 433 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲੈਣ ਦੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲੈਣਾ ਕੁਝ ਵੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਅਣਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਕੈਦੀ ਨੇ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਅਸਲ ਕੈਦ ਨਹੀਂ ਕੱਟੀ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ 'ਤੇ। ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ 12.4.2002 ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਮਿਆਦ ਸਮੇਤ ਅਸਲ ਸਜ਼ਾ ਦੇ 10 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਮੁਆਫੀ ਸਮੇਤ ਅਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਕੁੱਲ ਮਿਆਦ 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੁਆਰਾ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਜਾਂ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਜਪਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨੀਤੀ ਦੀ ਆਖਰੀ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਲਈ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਕਾਪੀ ਸਮੇਤ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

19. ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 (5) ਅਧੀਨ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ 13.8.2008 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ, ਆਮ ਨਿਯਮਾਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ 13.8.2008 ਦੀ ਆਖਰੀ ਪਾਲਿਸੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਲਸੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਨੀਤੀਆਂ ਆਦਿ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸਰੋਤ ਪਹਿਲਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 59 (5) ਅਤੇ ਹੁਣ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ

ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 (5) ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 432 (5) ਤਹਿਤ ਉਚਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

20. 13.8.2008 ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (ਸੀ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ, 1860 (ਆਈਪੀਸੀ) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਮਿਆਦ ਸਮੇਤ ਅਸਲ ਸਜ਼ਾ ਦੇ 10 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਮੁਆਫੀ ਸਮੇਤ ਅਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਕੁੱਲ ਮਿਆਦ 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਫਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਮੁਆਫੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਕੈਦੀ ਦੁਆਰਾ ਕਮਾਈ ਗਈ ਮੁਆਫੀ, ਜੋ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲਾ ਅਪਰਾਧ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਅਜਿਹੇ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਤਹਿਤ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਗਦੀਸ਼ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਸ ਫਰਕ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ।

21. ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਇਸ ਕਾਰਨ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਦੁਆਰਾ ਕੱਟੀ ਗਈ ਕੈਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਜੇ ਕੈਦੀ ਨੇ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 433-ਏ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਅਸਲ ਕੈਦ ਕੱਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਕੈਦ 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

22. ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

23. ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਿਰਾਸਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਦੀ ਨੇ 6.7.2021 ਨੂੰ 12 ਸਾਲ ਅਤੇ 25 ਦਿਨ ਪੂਰੇ ਕਰ ਲਏ ਹਨ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਿਤੀ 13.8.2008 ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਦੀ ਦੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲੇ, ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਸੀ, ਨੂੰ ਅਸਲ ਕੈਦ ਦੇ 14 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਿਰਫ 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੀ ਕੈਦ।

24. ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਬੇਦਾਅਵਾ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ/ਨਿਆਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ/ ਨਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

MANJEET SINGH
E. No. P/1882/2007 Advocate
Chamber No. 417 2nd Flour
Civil Courts, Rajpura
Mobile: 98726-56669